Vad händer om min sambo dör?

Valet att leva som sambo är i dagens samhälle en vanligt förekommande och en accepterad levnadsform såväl som familjerelation. För att i lagens mening räknas som sambo ska två personer stadigvarande bo tillsammans i ett parförhållande och ha ett gemensamt hushåll. Det antas att det finns över en miljon samboförhållanden i Sverige vilket betyder att det finns två miljoner personer som lever i en samborelation. Vad många inte är medvetna om är att reglerna för sambor på flera plan skiljer sig från reglerna för makar. En av de mest påtagliga skillnaderna är att makar ärver varandra vilket inte är fallet för sambor. Många av oss minns säkerligen den nu avlidne författaren Stieg Larsson och hans efterlevande sambo Eva Gabrielsson. Eva lämnades efter 30 års samlevnad arvlös och fick kämpa hårt för att behålla det gemensamma hemmet. Den här artikeln redogör kortfattat för vilka regler som gäller för sambor och vad man som sambo kan göra för att säkra varandras framtid om någonting mot all förmodan skulle hända.

Arvsrätt

Rätten till arv har genom tiderna främst baserats på blodsband men även senare motiverats av sociala och ekonomiska band mellan en avliden och dess arvingar. I slutet av 1980-talet ändrades lagstiftningen på så sätt att efterlevande make gavs rätten att ärva framför gemensamma barn och andra arvingar. En av anledningarna bakom ändringen var att en efterlevande make ansågs ha en mer skyddsvärd ställning i förhållande till gemensamma barn. Som exempel på vad som anses vara skyddsvärt kan nämnas möjligheten att bo kvar i det gemensamma hemmet. Ett annat motiv var att det skapats starka sociala och ekonomiska band mellan makarna under deras samlevnad vilka inte helt ska brytas vid en av makarnas bortgång.

Reglerna som gäller idag

I Sverige finns det inga regler som ger en sambo rätt att ärva den andre sambon efter dennes bortgång. Kvarlåtenskapen tillfaller istället den avlidnes barn eller andra släktningar. En efterlevande sambo kan varken skydda sig emot gemensamma barns eller särkullbarns anspråk på kvarlåtenskapen. Att lämnas utan arv kan vara och är i de flesta fall en stor ekonomisk påfrestning för den efterlevande. Om man som sambo äger minst samboegendom vid tiden för dödsfallet kan en bodelning vara den enda möjligheten att jämna ut egendomsförhållandena. För att en bodelning ska komma till stånd efter en sambos bortfall måste den efterlevande begära att en bodelning görs. Vad som ingår i en sambobodelning är sambors gemensamma bostad och bohag som skaffats för att användas gemensamt, detta kallas samboegendom. Reglerna för bodelning ser annorlunda ut för gifta eftersom all egendom som inte gjorts till enskild egendom genom testamente, gåva eller äktenskapsförord ska ingå. När en efterlevande sambo begär bodelning kommer denne att undanta hälften av värdet på bostad och bohag innan resterande kvarlåtenskap fördelas till barnen.

Det finns en regel som i vissa fall ger efterlevande sambo möjligheten att överta bostaden oavsett om den är att anse som samboegendom eller inte. Ett problem som ofta uppstår är att den efterlevande sambon för att få överta den gemensamma bostaden måste kunna ersätta dödsboet för värdet av bostaden. Det är vanligt att bostaden är den största tillgången man äger vilket medför att det är mycket pengar ska lösas ut och att det i realiteten inte kan ske endast med värdet av bohaget. Det skydd som finns tillhands är lilla basbeloppsregeln. En sambo är garanterad ett minimiskydd för att hålla sambornas gemensamma hem intakt vid ett eventuellt dödsfall. Lilla basbeloppsregeln ger efterlevande sambo rätt att, i den mån det räcker, erhålla värden motsvarande 89 000 kronor ur samboegendomen. Motsvarade skyddsregel för makar ger efterlevade make rätt till dubbelt så mycket, det vill säga fyra prisbasbelopp. Skillnaderna mellan skyddsreglerna för gifta och sambor har motiverats av att regeln omfattar alla

samboförhållanden, även de kortvariga. Den blygsamma summan 89 000 kronor är i många fall långt ifrån ett tillräckligt skydd för efterlevande sambo, så vad kan man som sambor göra för att undvika att försätta varandra i den här typen av situation?

Vad kan man som sambo göra?

Ett alternativ som bör övervägas när man planerar att leva tillsammans som sambor är att få hjälp med att upprätta ett inbördes testamente med fri förfoganderätt dock det finns flera aspekter att ta hänsyn till vid upprättandet av ett testamente. Vad man ska tänka på är att det inte genom ett inbördes testamente går att skapa samma rättigheter som för makar eftersom efterlevande sambo inte ärver framför gemensamma bröstarvingar. Ett annat förslag är att trygga den andres framtid genom förmånstagarförordnanden i pensioner och försäkringar. Ytterligare en lösning är att ett avtal träffas mellan efterlevande sambo och övriga dödsbodelägare om sammanlevnad i oskiftat bo.

Avslutning

Många delar en föreställning om att sambolagen erbjuder ett mer omfattande skydd i situationer som uppstår när ett samboförhållande tar slut. Det innebär att sambolagen inger en form av falsk trygghet. Det synes finnas ett stort motstånd inom svensk rätt för att få till stånd en lagändring som ger sambor rätten att ärva varandra eller på annat sätt stärker efterlevandeskyddet. Jag är av uppfattningen att det skydd som finns för efterlevande sambo inte är tillfredställande. Jag menar att det finns anledning att tänka till både en och två gånger om vad man ska göra när man lever som sambo. Än viktigare är det om man har underåriga barn tillsammans.